

אדרחים פולנים במחנה הריכוד אושוויץ

ההנחות והמתווה של השיעור: "אדרחים פולנים באושוויץ"

אדרחים פולנים במחנה הריכוד אושוויץ



ביצוע ויזואלי של הפרויקט
תולדותיהם של אדרחים פולנים במחנה הריכוד אושוויץ

המבצעים של הפרויקט - המדיאן התולדותי אושוויץ בירקנאו, קרן אמנה ואת
הפרויקט תומך בידי הקרן לפיתוח מערכות החינוך במסגרת תוכנית תמיכה בפעילות
הקשורה בדיכוי הנאצי

מושגי יסוד ותיאום הפרויקט:

אלקסנדרה קאליש
קטד'ינה אודד'יוולק
פרויקטים חינוכיים, המרכז הבין-לאומי לחינוך בנושא אושוויץ והשוואה במודיאון
הממלכתי אושוויץ-בירקנאו.

בחירה והכנה של החומרים:

אלקסנדרה קאליש
קטד'ינה אודד'יוולק
אננה רן
אננה סטנצ'יק
פרויקטים חינוכיים, המרכז הבין-לאומי לחינוך בנושא אושוויץ והשוואה
במודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו

ייעוץ תכנים:

ד"ר פיוטר סטקוויץ'
מכון מחקר במודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו

מבקרים:

ד"ר מרק ביילוקור
המכון ההיסטורי של אוניברסיטת אופולה
ד"ר פיוטר טרויבסקי
מכון להיסטוריה וארכיונאות באוניברסיטה הפדגוגית בקרקוב

עורכת:

גבריאלה ניקליבורץ
ההוצאה לאור של המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו

עיצוב גרפי:

לסלב סלויבנסקי

הכנת חומרי קולנוע:

מרק לך, משרד דוברות, המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו
מירוסלב קשישקובסקי, יאנוש טטרקוויץ, לוקש קלג, פשמילב שוידה, קטד'ינה אגוספוביץ

אושוינצ'ים 2018

מבוא – תיאור הקו המנחה של תכני השיעור

השיעור שאנו מציגים מורכב משני חלקים. החלק הראשון הוא סרט בשם "עדים: אדרחי פולין במחנה אושוויץ". החלק השני מורכב מפעילויות חינוכיות בכיתה שמעביר מורה על סמך חומר שחוכן במרכז הבין-לאומי לחינוך בנושא אושוויץ והשוואה. החומרים: מצגת מולטימדיה שפותחה על פי פלטפורמה פרדי וחומר מודפס לעבודה בקבוצות.

גורלם של אדרחי פולין במחנה הריכוז וההשמדה הגרמני הנאצי אושוויץ בירקנאו יודגם על-ידי גורלם של שישה צעירים: זופיה ליש רותקה לסקר, בוגדן ברטניקובסקי, מריאן טורסקי, צ'סלב קמפיסטי ואדוורד פצ'קובסקי! הם נבחרו מפני שבתקופת המלחמה הם היו בני גילם של התלמידים. מטרת השיעור היא לעודד אמפטיה כלפי אלה שנעסוק בהם ולעודד את התלמידים לחשוב על גורלו הטרגי של היחיד בזמן המלחמה.

קבוצת יעד - תלמידים בני 14 - 18.

זמן העבודה - 2X45 דקות.

על מנת לבצע את השיעור המורה יצטרך:

- מחשב נייד
- מקרן ורמקולים
- גישה לאינטרנט מהיר

אמצעים דידקטיים:

- הסרט "עדים: אדרחי פולין באושוויץ", בימוי מירוסלב קד'יד'ובסקי, 2018.
- מצגת מולטימדיה בתוכנת פרדי (קישור לחבר לפני תחילת המיצג)
- 6 כרטיסי עבודה המכילים: קורות חיים של גיבורי השיעור, תמונתם מתקופת המלחמה או אחריה, (תלוי במקורות), מפה קווית המתארת את גבולותיה של רפובליקת פולין השנייה וציר זמן (נספח מספר 1)
- 10 "כרטיסי התבוננות" המכילים מסרים של האסיר לשעבר, תמונתו, קיצור קורות חייו, והמלצות לקריאה נוספת ("תעמיק את ידיעותיך") (נספח מספר 2).

שיטות וצורות העבודה:

- עבודה בהדרכה (עם הסרט, טקסטים מקוריים, מפה, חומר סטטיסטי, ציר הזמן)
- דיון בהרכב מלא
- עבודה בקבוצות

מטרות השיעור:

התלמידים:

- מודעים למגוון הרחב של החברה הפולנית לפני המלחמה;
- מבינים איך אכזריות המלחמה השפיעה על גורלם של כל אזרחי פולין, כולל ילדים ונוער;
- מכירים את היקף הטרור בתקופת הכיבוש הגרמני;
- יודעים את הסיבות לשליחה של קבוצות שונות של האוכלוסייה הפולנית למחנה אושוויץ;
- מבינים שהסבל היה לחוויה של כל האסירים של אושוויץ;
- לומדים את העקרונות הבסיסיים של ניתוח מקורות מידע שונים ואינטגרציה של מידע המתקבל ממקורות שונים;
- יש להם אפשרות של קשר עקיף עם עד היסטורי;
- יש להם את ההזדמנות ללמוד על גורלו של הפרט;
- לפתח את כישורי שיתוף הפעולה בקבוצה ולהציג מידע בפורום.

אזרחים פולנים במחנה הריכוז אושוויץ

מהלך השיעור

שיעור מספר 1

הערה: במוקד השיעור תעמוד מצגת שהוכנה בפלטפורמת פרדי.

- המורה מציג את השקופית עם הכותרת של הפרויקט: " אזרחים פולנים במחנה ריכוז אושוויץ". מפנה את תשומת ליבם של התלמידים כי במהלך השיעור הראשון הם יראו את הסרט, ואילו במהלך השיעור השני הם יעבדו בקבוצות על סמך חומרי המקור.

← סימול - שקופית מס' 1

- הערה לפני תחילת הסרט:

המורה מכוון את תשומת הלב של התלמידים על ידי הצגת השאלות הבאות:

1. איך נראה אושוונצ'ים לפני המלחמה? מה היו היחסים בין הנוצרים ליהודים שחיו שם?
2. מהו הנציונל-סוציאליזם ואיך עלה אדולף היטלר לשלטון?
3. האם היו קיימים מחנות ריכוז אחרים לפני פרוץ המלחמה?
4. מתי פרצה המלחמה ומתי החליטו הגרמנים להקים את מחנה הריכוז אושוויץ?
5. מה היה לפני המלחמה באזור שבו הוקם מחנה האם, אושוויץ 1?
6. מתי ומאיפה הגיעה הסרנספורט הראשון של האסירים ומי הם היו?
7. מה היו הסיבות להרחבת שטח מחנה אושוויץ ב-1941, באילו עבודות כפייה הועסקו האסירים שהובאו לשם?
8. מי היו הקבוצות העיקריות של האסירים לאחר ההרחבה של המחנה ומה עלה בגורלם?
9. אילו עבודות נכפו על האסירים במחנה אושוויץ?

זמן 5 דקות

← סימול - שקופית מס' 2

- המורה מקרין את הסרט, "עדים: אדרחים פולנים במחנה ריכוד אושוויץ". מתוך הסרט התלמידים מקבלים ידע בסיסי על ההיסטוריה של הקמת המחנה ותפקודו.

זמן 35 דקות

סימול - שקופית מס' 3 ←

- לאחר הצפייה בסרט המורה מבקש ממספר תלמידים לתאר את רגשותיהם. אחר כך הוא דן בסרט מתוך התייחסות לשאלות שנשאלו לפני הקרנתו.

זמן 5 דקות

אזרחים פולנים במחנה הריכוז אושוויץ

מהלך השיעור

שיעור 2

הערה: במוקד השיעור תעמוד מצגת שהוכנה בפלטפורמת פרדי.

מבוא:

- אלמנט נוסף של המצגת: הצהרה של אנדד'י קצוד'יק, מנהל המרכז הבין-לאומי לחינוך בנושא אושוויץ והשואה.

זמן 2 דקות

← סימול - שקופית מס' 4

פיתוח:

- המורה מחלק את הכיתה ל-6 קבוצות. כל אחת מהן מקבלת חומרים מודפסים מראש (נספח מספר 1. "כרטיסי עבודה")

קבוצה 1. רותקה לסקר, יהודייה פולנייה מבנד'ין.

קבוצה 2. זופיה ליש, ילדה מדמושץ.

קבוצה 3. בוגדן ברטניקובסקי, גורש מוורשה המורדת.

קבוצה 4. צ'סלב קמפיסטי, נער מאוסטרוב מזובייצקה, אסיר פוליטי.

קבוצה 5. מריאן טורסקי, יהודי פולני מלודל.

קבוצה 6. ואדוורד פצ'קובסקי, פולני מבני רומה ואסיר פוליטי מגרוב.

התלמידים מנתחים את חומרים שקיבלו.

הם קוראים את קורות חייו של הגיבור ודנים בהם בקבוצה שלהם. לאחר מכן הם מציינים את מסלול הגירוש לאושוויץ ואת דמן השהייה במחנה.

זמן 10 דקות

← סימול - שקופית מס' 5

התלמידים עונים על השאלות ששואל המורה מן הפרספקטיבה של גיבוריהם. דחירות! לא בכל קורות החיים ישנן תשובות לשאלות הנשאלות (זה נעשה במכוון).

המורה מחליט על מספר השאלות שנשאלות בהתאם לדמן שעומד לרשותו. שאלות נבחרות צריכות לעסוק בחיים לפני המלחמה, במהלכה ואחריה.

1. מי הלך לבית הספר לפני המלחמה?
2. למי היו אחים רבים?
3. אידו משפחה הייתה דתית?
4. מי ידע יותר משפה אחת?
5. מי היה הצעיר ביותר ביום פרוץ המלחמה?
6. מי היה מעורב בפעילות המחתרית?
7. אבא של מי היה בצבא?
8. מי היה בגטו?
9. מי היה בכלא ועונה?
10. מי היה צריך לעבוד בדמן המלחמה?
11. מי כתב יומן בדמן המלחמה?
12. מי היה צריך לעדוב את בית משפחתו בדמן המלחמה?
13. מי הובא לאושוויץ ראשון?
14. מי נרצח באושוויץ?
15. מי הובא לאושוויץ כאסיר פוליטי?
16. מי היה באושוויץ יחד עם משפחתו?
17. למי יש מספר מקועקע על אמת היד?
18. למי נעשתה תמונת רישום?
19. מי איבד את קרוביו באושוויץ?
20. מי היה רעב במחנה?
21. מי היה קורבן לאלימות באושוויץ?
22. מי היה עד להוצאה להורג, למות אסירים?
23. מי היה עד להשמדה המונית של יהודים?
24. מי היה במחנות אחרים אחרי אושוויץ?
25. את מי שחררו באושוויץ?
26. מי שוחרר בידי חיילים אמריקאים?
27. מי חדר לעיר הולדתו אחרי המלחמה?
28. משפחה של מי שרדה במלואה?
29. מי חדר לבית משפחתו אחרי המלחמה?
30. מי כתב ספר אחרי המלחמה?
31. מי נפגש היום עם נוער/ מחנך בנושא אושוויץ?
32. מי חי עד עצם היום הזה?

זמן 15 דקות

המורה, בהתבסס על שקופיות נוספות 6, 7, ו-8, מסכם את המידע שהציגו התלמידים. לאחר מכן הוא מציג אותם בהקשר של מהלך מלחמת העולם השנייה וההיסטוריה של התפקוד מחנה הריכוז אושוויץ.

- מפת הרפובליקה השנייה של פולין – המורה מציג את המקומות שמהם הגיעו ששת הגיבורים ואת מסלול שליחתם לאושוויץ. בשקופית אחת מרכיבים את המידע בנוגע לששת הגיבורים.

← סימול – שקופית מס' 6

- ציר הזמן – המורה מציג לתלמידים ציר זמן מעובד באופן אנלוגי ומפנה את תשומת ליבם של התלמידים לנושאים הבאים: משך מלחמת העולם השנייה, תקופת פעילות של אושוויץ, רגע ההגעה ומשך המאסר במחנה של כל ששת גיבורי השיעור.

← סימול – שקופית מס' 7

- תרשים אנימציה – בעזרתו המורה מציג סיכום של מספרן של קבוצות שונות שגורשו לאושוויץ (כולל אדרחים פולנים). בעזרת ביוגרמה נוספת הוא מעמת את המידע עם המספר הכולל של הנרצחים באושוויץ (כולל אדרחים פולנים).

הערה למורה:

בסיכום של תרשים האנימציה על המורה להדגיש ש-90 אחוז מן הנרצחים באושוויץ היו יהודים ממדינות שונות באירופה. מידע נוסף בנושא אפשר למצוא באתר <http://www.auschwitz.org/historia>

זמן 10 דקות

← סימול – שקופית מס' 8

- סיכום השיעור נערך בצורה של הקלטה אודיו-וידאו שכוללת את המסרים של כל ששת הגיבורים (או אלה שנבחרו בהתאם לדמן שנשאר).

זמן 10 דקות

← סימול - שקופית מס' 9

שיעורי בית:

- המורה מציג את כרטיסי ההתבוננות (נספח מספר 2) ומבקש מן התלמידים להתייחס למסר הכלול בהם. התלמידים יכולים לבצע את המשימה הדאת באופנים שונים. למשל: פרשנות אישית בנוגע לנושא המוזכר בכרטיסי ההתבוננות. הם יכולים להיעזר בספרות המוזכרת בכרטיס.

זמן 5 דקות

← סימול - שקופית מס' 10

מקורות המשומשים לפיתוח ביוגרמות של "גיבורי השיוער" ו"כרטיסי התבוננות"

ביוגרמות:

רותקה לסקר

1. "רותקה לסקר: יומן", עורך אדם שידלובסקי, בנדון 2009
2. "היומן של רותקה לסקר", בימיו אלכסנדר מרנגו, 2009

זופיה ליש

1. התקלטה שהוקלטה במסגרת פרויקט "ההיסטוריה המדוברת אושוויץ" שבוצע בידי המרכז הבין-לאומי לחינוך בנושא אושוויץ והשוואה במודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו. העדות נלקחה ב-14 בספטמבר 2006. "תיעוד בעל פה אושוויץ"
2. ארכיון מודיאון אושוויץ-בירקנאו

בוגדן ברטניקובסקי

1. בוגדן ברטניקובסקי, "ילדות במדי פסים", במודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו, אושווינצ'ים 2016.
2. עדות שנלקחה במסגרת הפרויקט "ארכיון של תיעוד בעל פה", שביצע המודיאון של מרד ורשה. <http://www.1944.pl/archiwum-historii-mowionej/bogdan-bartnikowski,1303.html> גישה 17 במאי 2018.
3. ארכיון המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו

צ'סלב קמפיסטי

1. צ'סלב קמפיסטי, "לעבור את היום", דיכרונות מן השנים 1941 - 1951. בהוצאת דולנישלונסק, וורוצלב 1989
2. יודף ויטקובסקי, פרופ' ד"ר צ'סלב קמפיסטי, בתוך חוברת לרופא מספר 1, 1989.
3. ארכיון המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו
4. ארכיון פרטי של אוה קמפיסטי-ידנח

מריאן טורסקי

1. מריאן טורסקי, "היום המאושר בחיי", אושווינצ'ים 2011
2. "היום המאושר בחיי", בימיו מיכל בוקווימסקי, 2013
3. תצלום ארכיוני מתקופת קיומו של גטו ליצמנשטט, באישורו של הבמאי של הסרט "היום המאושר בחיי". המקור נמצא בארכיון קיבוץ לוחמי הגטאות בישראל.
4. תצלום עכשווי באישור העורכים של השבועון "פוליטיקה".

אדוורד פצ'קובסקי

1. "בני רומה נידונו להשמדה", בימיו אדם שיקורה, וייסלב גיידה, 2008
2. הקלטה שנעשתה במסגרת פרויקט "ההיסטוריה המדוברת אושוויץ" "תיעוד בעל פה אושוויץ" שביצע המרכז הבין-לאומי לחינוך בנושא אושוויץ והשוואה במודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו. העדות נלקחה ב-28 באוגוסט 1988.
3. <http://www.stowarzyszenie.romowie.net/Edward-Paczkowski-180.html> גישה 20 באפריל 2018
4. <http://dialogpheniben.pl/wp-content/uploads/2014/11/2.pdf> גישה 17 במאי 2018

כרטיסי התבוננות:

בת שבע דגן

1. עדות שנלקחה במסגרת הפרויקט "מה להעביר לדורות הבאים – עדי היסטוריה על חינוך במקום הנצחה", בוצע בידי המרכז הבין-לאומי לחינוך בנושא אושוויץ והשוואה במודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו. העדות נלקחה ב-5 במרס 2018.
2. בת שבע דגן, ברוך הדמיון, ארור הדמיון; הזכרונות משם, אושווינצ'ים 2009.
3. ארכיון פרטי של בת שבע דגן.

צ'סלב קמפיסטי

1. צ'סלב קמפיסטי, "לעבור את היום, זיכרונות מן השנים 1941 - 1951", בהוצאת דולנישלונסק, וורוצלב 1989
2. יודף ויטקובסקי, פרופ' ד"ר צ'סלב קמפיסטי, בתוך חוברת לרופא מספר 1, 1989.
3. ארכיון המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו
4. ארכיון פרטי של אווה קמפיסטי-יזנח

הלינה בירנבאום

1. "70 שנה לשחרור אושוויץ", עורך ברטוש ברטידל, פוול סביצקי, המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו, אושווינצ'ים 2015
2. הלינה בירנבאום התקווה מתה בסוף, אושווינצ'ים 2014.
3. משרד הדוברות של המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו.

ישראל גוטמן

1. "זכרון- מודעות - אחריות", הכנס הבין-לאומי לציון 60 שנה להקמת מודיאון אושוויץ, 2 - 4 ביולי 2007, עורכת יולנטה אמברושביץ-ג'קובס וקריסטינה אולקסי, אושווינצ'ים 2007.
2. <http://sztetl.org/pl/pl/biogramy/2759-gutman-israel>
גישה 17 במאי 2018
3. ארכיון המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו

ינינה איוונסקה

1. הצהרה במהלך הכנס הבין-לאומי "מודעות-אחריות-עמיד" "מודעות-אחריות-עמיד" ב-5 ביולי 2017
2. ראיון שנערך במסגרת הפרויקט "מה להעביר לדורות הבאים – עדי היסטוריה על חינוך במקום הנצחה", ביצע המרכז הבין-לאומי לחינוך בנושא אושוויץ והשוואה במודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו. הראיון נערך ב-24 באפריל 2018.
3. ארכיון פרטי של ינינה איוונסקה

מריאן טורסקי

1. הצהרה במהלך הכנס הבין-לאומי "מודעות-אחריות-עמיד" ב-5 ביולי 2017.
2. הצהרה במהלך הטקס לציון 65 שנה לשחרור אושוויץ-בירקנאו ב-27 בינואר 2010.
3. מריאן טורסקי, "היום המאושר בחיי", אושווינצ'ים 2011.
4. ארכיון תמונות מתקופת קיומו של גטו ליצמנשטס. באישורו של הבמאי של הסרט "היום המאושר בחיי" (מ' בוקווימסקי), המקור נמצא בארכיון בית לוחמי הגטאות בישראל.
5. תצלום עכשווי באישורם של העורכים של השבועון "פוליטיקה".

אדוורד פצ'קובסקי

1. הצהרה במהלך פגישה עם צעירים מגרמניה במרכז לדיאלוג ולתפילה בשנת 2013, בהנחיית יואנה טלביץ-קבייטקובסקה
2. <http://www.stowarzyszenie.romowie.net/Edward-Paczkowski-180.html>
גישה 17 במאי 2018
3. <http://dialogpheniben.pl/wp-content/uploads/2014/11/2.pdf>
גישה 17 במאי 2018

יודף גרלינסקי

1. יודף גרלינסקי, "אושוויץ לוחם", לונדון 1997
2. ארכיון המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו

רומן קנט

1. "70 שנה לשחרור אושוויץ", עורך ברטוש ברטידל, פוול סביצקי, המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו, אושווינצ'ים 2015.
2. <http://iwitness.usc.edu/sfi/Data/EchoesData/EchoesBios/PDF/kent.Roman.pdf> גישה 17 במאי 2018
3. משרד הדוברות של המודיאון הממלכתי אושוויץ-בירקנאו

ויטולד פילצקי

1. "הדו"ח של ויטולד", עורך הכומר גד'גוש רדד'יקובסקי, דומבני 2018
2. אדם צירה, "ויטולד פילצקי: מתנדב לאשוויץ", אושווינצ'ים 2000
3. http://pl.wikipedia.org/wiki/Witold_Pilecki/media/File:Witold_Pilecki_in_color.jpg גישה 17 במאי 2018